

"ילדי" בית היתומים בקרקוב מסיירים במוזאון לתולדות השואה אחרי שמסרו עדות ביד ושם.

מאת נאוה גיבורי

בראשית חודש מאי התקבצו ברחבת האודיטוריום של יד ושם כ-50 מילדי בית היתומים בקרקוב. אף שאין הם ילדים עוד, כך בדיוק הם מכנים את עצמם כאשר הם נפגשים – "ילדי בית היתומים". בפנים שמחות, מלווים בבני משפחה תומכים, לרובם כבר נכדים, הם עלו מרחבי העולם לירושלים לפגישת מחזור חגיגות, ובה סיפרו מקצת הסיפורים מהעולם ההוא שלא סופר עליו.

את רעיון המפגש הגו מלכה תור, מנהלת מדור העדויות באגף הארכיונים ביד ושם, ואלישבע פת מקבוצת ילדי בית היתומים. בשיחה ביניהן התברר שאלישבע שייכת לקבוצת היתומים שעלתה לישראל מפולין בחודש מרס 1957, כולם חניכי בית הילדים בקרקוב וכולם נושאים בלבם עדויות אישיות שטרם תועדו. במסגרת הקשר המיוחד של יד ושם עם הניצולים וגביית עדויותיהם, נרקם והתגבש הרעיון לכנס את "הילדים של אז" לציון 50 שנה לעלייתם ארצה ולקיים שיח קבוצתי על העבר.

לכל אחד מהם סיפור יוצא דופן, דרמטי ומרגש שנחתם ונצרב בתקופת המלחמה ואיחד אותם לעד בגורל משותף. כולם היו ילדים רכים בשנים. "הגדולים" היו כבני ארבע וחמש בפרוץ המלחמה, והצעירים נולדו ממש לתוך האקציות, הגירושים ואבדן המשפחות.

החוט המקשר של הסיפורים עובר בנפתולי הבריחה לברית המועצות עם ראשית הכיבוש, בנדודים בערבות רוסיה דרך שנות הרעב של המלחמה, באיסוף לבתי יתומים בתוככי הרפובליקות של אסיה, בנדודים בין מקומות מסתור ומחבוא ביערות פולין, בהישרדות בין כפריים פולנים עוינים ובעבודות משק קשות תמורת פרוסת לחם (כמו רועת האוזים בת הארבע). מי ששפר עליהם גורלם נמסרו לידיים טובות ואוהבות של משפחות נוצריות שחירפו נפשן להצלה וסיכנו את חייהן ואת חיי הקרובים להן. רובם לא ראו עוד את הוריהם לאחר הפרידה, שכחו את עברם, את שמם ואת המשפחות שהיו להם. רובם גם לא ידעו דבר על מוצאם היהודי עד תום המלחמה ולא ידעו את נסיבות לידתם ומסירתם לידיים זרות. לחלק מהילדים התעלומה נותרה בעינה. השנים שחלפו לא הפיגו את ערפל הזהות ולא ריפאו את פצעיהם.

תכלית המפגש ביד ושם הייתה להחיות מעט את זיכרונות העבר: להתחיל בסיפור הכללי ולגעת

"אז מי אנחנו?"

"ילדי" בית היתומים בקרקוב מוסרים עדות ביד ושם

המציאות היא עם בני המשפחה. קשה לספר על הטלטלות התכופות, על הפרידות ועל השינויים שנאלצו לעבור לאורך המלחמה. קשה לדבר על פצע הזהויות, על החיים בזהות נוצרית ועל החזרה לעולם היהודי. קשה במיוחד למי שעדיין אינם יודעים מי הם.

אחד המשתתפים דיבר על ה"ירושה" מהמלחמה, ירושת ריבוי השמות – השם שנולד בו, השם שקיבלו, השמות הפולניים להסוואת מוצאם, השמות שקיבלו אחרי המלחמה והשמות שבחרו לעצמם כאן. והשאלות ממשיכות להטריד ומעסיקות גם את בני דור הבא – אז מי אנחנו? "זה לא פשוט", אמרה אלה שהגיעה מטורונטו, "זה לעולם לא יהיה פשוט".

המפגש הסתיים, וילדי בית היתומים בקרקוב המשיכו לסיור מודרך במוזאון. ובאוויר עדיין מהדהדים דבריו של אחד המשתתפים: "על אף סיפור החיים, על אף זוועות המלחמה, על אף היתמות, כולם בגרו והיו לאנשים לתפארת. כולנו בנינו משפחות, כולנו מצליחים בדרכנו: כולנו בני אדם".

הכותבת היא תסריטאית וביוגרפית ומראיינת עבור מדור העדויות ביד ושם.

בפרטי, לעבור מהמכנה המשותף של בית הילדים בקרקוב לסיפורים אישיים – רסיסי תמונות, שברי זיכרון ופיסות עבר שלא נמחקו; להעלות מחשבות והרהורים על העבר, להתבונן בהשפעתו על ההווה ודרך פסיפס העדויות לבנות את סיפור הילדות בשואה.

במפגש בלטו האחוה החזקה השוררת בין המשתתפים ושלא נפרמה עם השנים, תחושת האחריות ההדדית, הדאגה איש לרעהו והיותם תחליף למשפחה במצבי שמחה וצער. גם זיכרון בית היתומים של קרקוב ומקומו החשוב בעיצוב זהותם עוררו התרגשות. בין כתליו נבנה מחדש לאחר המלחמה העולם הבטוח, המגונן והאוהב. צוות המטפלים והמחנכים, אף הם ניצולי שואה, קיבל עליו את המשימה להוביל את הילדים אל שנות התבגרותם ולהתמודד ברגישות עם התהליך הארוך של השיקום, עם היתמות והסבל ועם השיבה אל העולם היהודי.

מן היציע האזינו לסיפורים בני זוג וילדים שהתאספו ובאו לחלוק את ההתרגשות הגדולה ולשמוע עוד. התברר שעדיין קשה לשתף, עדיין קשה לקרוא לדברים בשם. עדיין קשה לחלוק את